

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Ткаченко І.* Європейська перспектива: тернистий шлях України до Європи // Журнал Верховної Ради України “Віче”. – 2011. – № 2. – С. 7-8.
2. *Глобалістика : підручник / Є. М. Суліма, М. А. Шепелєв.* – К. : Вища школа, 2010. – 544 с.
3. *Олійник Д. В.* Ефективна держава: сутність, зміст, особливості // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 2 (40). – С. 62-70.
4. *Красняков Є.* Державна освітня політика: сутність поняття, системність історико політичні аспекти // Журнал Верховної Ради України “Віче”. – 2011. – № 20 (305). – С. 21-23.

*Чижова О. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)*

ОСМИСЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ПРАГМАТИЗМУ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Серед філософських шкіл ХХ століття з найвідоміших є школа прагматизму, так звана філософія ділової людини. Прагматизм по-новому висвітлює всі сторони традиційного філософського знання, пов'язані з онтологією, гносеологією, методологією, соціальною філософією і антропологією та особисто пов'язаний з трансформаційними процесами в Україні.

Сам термін “прагматизм” вживається більше двох тисяч років. Існують різні трактування і визначення, що відображають фундаментальні основи і особливості прагматизму, хоча єдине визначення цього поняття на сьогоднішній день відсутнє, а це свідчить про те, що уявлення про прагматизм еволюціонує разом з розвитком філософської та політичної думки, широко використовується в різних галузях знання, що робить його різноманітним і не простим для вивчення його функцій. Найчастіше зустрічається визначення прагматизму як пошук істинного, “чистого” знання про явище чи предмет. При цьому слід чітко уявити, що пошук таких знань необхідний для здійснення яких-небудь дій, вибору шляху, вибору цілей і засобів їх реалізації, придбання нового досвіду. Всі ці питання сьогодні актуальні, які слід детально вивчати.

А от яке визначення цього поняття дає нам філософський словник: “Прагматизм – це філософська течія, що базується на практиці як критерії істини і смислової значимості” [1].

Прагматизм виникає завдяки Ч. Пірсу (1839–1914), який ввів термін “прагматизм” в статті “Як зробити наші ідеї ясними” (1878). У цій же статті була запропонована методологія дослідження, позначена згодом як принцип Пірса, який говорить, що при розгляді будь-якого предмета спостерігачеві або досліднику слід з'ясувати, які відчуття цей предмет у нього викликає і які практичні ефекти можуть з

цього впливати. Прагматичний метод встановлює, що значення будь-якого ствердження визначається тим способом дії (поведінки), який з нього випливає. Далі прагматизм розвивався в працях В. Джемса, Дж. Дьюї та ін.

Увага до прагматизму істотно зросло в другій половині ХХ століття з появою нової філософської школи, яка зосередилася на критиці логічного позитивізму, спираючись на власну версію прагматизму. Це були філософи-аналітики: В. Куайн, У. Селларс та ін. Їх концепція була потім розвинена Р. Рорті, який пізніше перейшов на позиції континентальної філософії та був критикований за релятивізм. Сучасний філософський прагматизм після цього розділювався на аналітичний та релятивістський напрямки. Крім них існує також неокласичний напрямок, зокрема, представлений роботами С. Хаак.

Історію суспільства прагматизм розглядає як потік випадкових подій, в якому немає ніякої єдності та закономірності, крім тимчасової послідовності. Дьюї говорив, що кожна подія визначається безліччю “чинників”, які неможливо врахувати. Прагматизм доводив, що люди терплять лиха тому, що вони самі в них винні. Ці лиха породжені виключно індивідуальною для кожного окремого випадку причиною, невміння ту чи іншу людську енергію застосувати для свого благополуччя.

Прагматисти вважали, що “маса” сліпа, натовп безпорадний, якщо немає впливу “героя”, “супермена”. Натовп керується у своїй поведінці модою, чутками і т.п. Тільки “герой” дає напрямок руху натовпу, поки він “в моді”, потім його змінює інший “герой”, що висуває гасло, яке стало чомусь популярним. За Дьюї, у світі завжди були і будуть групи багатих і бідних, успішні і невдахи, керівники – “обрані індивідууми”, “еліта” і робітники, які виконують її вказівки [2].

Західна література стверджує, що прагматизм найкращим чином висловив “ідеал американства”. Так, історик філософії Г. Шнейдер підкреслює вплив прагматизму на американських “практичних політиків” – лідерів республіканської і демократичної партій. Шнейдер вважає, що “політичний прагматизм” – це перш за все теорія сили. Видатний англійський філософ Б. Рассел також називав прагматизм “філософією сили”, пов’язаної зі “століттям індустріалізму”. Прагматисти стверджують, що світ пластичний, він охоче переносить “насильство” і приймає ту форму, яку ми надаємо йому у відповідності з нашими намірами в процесі трансформаційних процесів українського суспільства [3].

В останнє десятиліття в різних областях науки спостерігається істотне зростання інтересу до прагматизму. Термін “прагматизм” найбільш вживаний у сучасному політичному дискурсі.

Прагматизм завжди соціально обумовлений, має диференційовану суб’єктивну основу, що поєднана з економічними і політичними інтересами своїх носіїв і послідовників, володіє загальними і специфічними особливостями, пов’язаними зі сферою його функціонування [4].

Прагматизм в регулятивній практиці суспільства включений до інституту традиційної регуляції, генезис якої ґрунтується на часто повторюваних діях, що стають зразком. З часом, зразки стають правилами, а з правил народжується істинне знання, керуючись яким, люди здатні робити прагматичні вчинки.

Прогрес суспільства не можна уявити без внутрішніх змін і трансформації його як феномена в цілому. Рушійною силою трансформації є потенціал інновацій, що спирається на накопичений досвід, що постійно збагачується, на традиції, що зберігають ядро соціально-історичних процесів.

Перетворення і трансформації в області політики характеризуються особливим динамізмом, вони впливають на зміни у всіх сферах, регулюють соціально-політичні відносини і тісно пов'язані з таким показником, як стабільність соціально-політичного середовища [5].

При виборі вектора перетворень важливо раціонально визначити цілі і завдання, зберегти стабільність у суспільстві і переконати людей, що дії політиків служать благу народу. Чи можна досягти бажаного прагматичними діями?

Активна трансформація і вдосконалення суспільства, використання високотехнологічних наукових методів, філософських знань і підходів, вдосконалення розумової діяльності, все це передумови вдосконалення самого досвіду.

Звернення до прагматизму дозволяє намічати вектори розвитку, визначити цілі та знаходити до них найкоротші шляхи.

До початку двадцятого століття прагматизм став повноцінною політичною школою, заснованою на принципах класичної епістемології. Прагматизм ґрунтується на принципі істини та пошуку істини [6].

Прагматизм найчастіше служить джерелом сумнівів, що стимулює його дослідження. Він відрізняється особливою концепцією пізнання, яка вважає сфери соціального і політичного життя основними об'єктами філософської праці.

При різноманітності підходів до визначення сутнісних характеристик прагматизму, загальним для багатьох дослідників є підкреслення практичного характеру прагматизму.

Прагматизм може мати окремі прояви, а може бути і масово-громадським. Важливою особливістю прагматизму є його корпоративність.

У зв'язку з цим різні суспільні групи та політичні суб'єкти успадковують різні традиції в підходах і усвідомленні принципів, функцій і основних елементів прагматизму.

Індивідуальний прагматизм будується на особистих переконаннях індивіда в тому, що ситуація, фраза, об'єкт можуть мати одне справжнє трактування. Індивідуальне переконання дуже складно оскаржити через те, що індивід здатний переконати себе, що образ предмета чи явища є сам предмет. У цьому випадку критеріями істини служать виключно особисті переконання індивіда.

Коллективный прагматизм будується на думці більшості про істину. Це так звана “привілейована істина” – істина, яка не потребує індивідуального переконання або підтвердження. Так думають усі, так вважає більшість.

Коллективный прагматизм може народжуватися з посилань на авторитетну думку представників влади, відомих особливостей, або ж при посиланні на думку більшості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Лебедев С. А.* Философия науки: словарь основных терминов. – М. : Академический Проект, 2004. – 320 с.
2. *Блинников Л. В.* Великие философы: учебный словарь-справочник. – Из-во 2. – М., 1997. – 432 с.
3. Великие философы : учебный словарь-справочник. – Из-во 2. – М., 1997. – 432 с.
4. Див. п. 2. – 432 с.
5. *Алексеева Т. А.* Политическая философия. От концепции к теориям. – М. : РОССПЭН, 2007. – 346 с.
6. Философия и методология науки. – М. : “Аспект прогресс”, 1996. – 224 с.